

LEKÁRSKE NOVINY

NOVINY SLOVENSKÝCH LEKÁROV A ZDRAVOTNÍCKYCH PRACOVNÍKOV

máj 2020

ročník III.

SLOVO NA ÚVOD

Mgr. Jozef Dermek
čítač Lekárskych novín

Povedz mi svoju otázku a ja ti poviem, aký si človek. Tak ako sa dal parafrázoval jeden z citátov, ktorý som našiel na sociálnej sieti. Umenie kladenia správnych otázok je súčasťou gréckej filozofickej klasiky. Na dialógu stojí väčšina klasických diel Platóna a jeho prostredníctvom aj Sokrata. Správnu otázkou totiž vymedzueme to, čo vieme od toho, čo nevieme. Ohrianičenosť našich vedomostí a najmä uvedomenie súčasťou hraníc je prvý predpoklad skutočnej inteligencie.

Moderna spoločnosť sa naučila neklásiť si otázky a nepriprášť si ohrianičenosť svojich vedomostí. Práve naopak. V podobe výrokov o homo deus sa znovužívajú pocty nadradenosť ľudského poznania. Koncom 19. storočia tento pocit dokonca viedol ku konštatovaniu, že už poznáme celý svet a fyzika ho vie úplne popísat. Veľmi skoro prišlo obdobie kvantovej fyziky, ktorá nás presvedčila, že o svete toho vieme zájazd malo.

Principy moudrosti a hľadania pravdy sa nemenia. Nerbom sú istúzie, že dnes sme iní ako naši grécki filozofickí predchodcovia. Vtedy aj dnes platí, že sa treba báť predovšetkým tých, ktorí majú na všetko odpoved.

[Stretnutie s lekárkou na Čukotke

strana 14-15

Slovensko počas pandémie COVID-19

GLASS ALBUM ON PAPER / HOTOVÝ ZDARMA / INFORMAČNÝ KRIEDE

Pokračovanie str. 2

ODBORNÉ PRÍLOHY

REUMATOLÓGIA

Odborné prílohy sú určené pre vybraných odborníkov.

INFEKTOLOGIA

Elektronickú verziu si môžete objednať na adrese:
redakcia@lekarskenoviny.sk

PARTNERI NOVÍN

SLOVENSKÁ KOMORA INÝCH ZDRAVOTNÍCKYCH PRACOVNÍKOV

INZERCA

VILA ETELKA
HARMÓNIA
PRÍRODY A ŠTÝLU

Zažite svoj sobáš
a svadbu inak
Modra – Harmónia

www.vilaetelka.sk

INZERCA

AND 2020
Inovácie Nového Desaťročia

Pozývame Vás na virtuálnu konferenciu
ANNUAL NEUROSCIENCE DIALOGUE 2020, ktorá sa uskutoční dňa
4. júna 2020 o 17.00 hod.

17.00 - 17.15 INOVÁCIE NOVÉHO DESAŤROČIA:

Zuzana Gdovinová & Daniela Moščovičová

PROGRAM

17.15 - 18.00

**SCLEROSIS MULTIPLEX:
RÓZNE CESTY V JEDNEJ CHOROBE**

Chairman: Egon Kurcák

**Perspektíva pacienta s relaps-remitujúcou SM:
význam individualizácie liečby**

Darina Slezáková

Tichá progresia: Ako ju čo najskôr odhalíť?
Slavomíra Kováčová

Aktuálny pohľad na sekundárne-progresívnu SM
Jarmila Szilasiová

T&B: dva klíčové aspekty jednej choroby
Miloš Jeseňák

18.05 - 18.50

TOTO JE PREVENCIA MIGRÉNY!

Chairman: Peter Valkovič

Bude nová dekáda, dekádou migrény?

Peter Valkovič

Toto je účinná prevencia migrény

Michal Kováčik

Toto je bezpečná prevencia migrény

Andrea Petrovičová

18.55 - 19.10 Aké sú prínosy INOVÁCIÍ pre klinickú prax?

Zuzana Gdovinová, Vladimír Donáth, Ema Kantorová, Martina Kudláčová, Beáta Dupejová

SK2005826584

Stretnutie s lekárkou na Čukotke

Paní doktorka Sapija Turusbekovna Norusbeková pochádza z Kirgizka.

Nemocnica v prístave Lavrentija.

Čukotka je najvýchodnejšou oblastou Ruskej federácie. Severné pobrežie omývajú vody Severného ľadového oceánu, východné brehy Tichého oceánu. Od Aljašky oddeluje územie, kde končí (alebo začína?) euroázijský kontinent, 80 kilometrov široký Beringov prieliv. Rozlohu má Čukotka obrovskú. Slovensko by sa do nej zmestilo 15-krát. Žije tu však len necelých 51 000 obyvateľov.

Priestav Anadyr, hlavné mesto oblasti, s asi 16 000 obyvateľmi, je doslova čukotský megapolis. Druhé veľké mesto, Bilibino, s takmer 6 000 obyvateľmi, leží vo vnútrozemí. Vôz výšku miest žije maximálne niekoľko tisíc ľudí a sústreďuje sa hlavne pri pobreží. Na brehu Severného ľadového oceánu je to Pevek a na pobreží Tichého oceánu Beringovskij, Egvekinot, Providenie a Lavrentij. Asi 40 kilometrov južnejšie od prístavu Lavrentija sa nachádza osada Lorino. Je to najčukotskejšie miesto na Čukotke. Žije v ňom najpočetnejšia skupina Čukčov, pôvodních obyvateľov tejto časti nášho kontinentu. Čukčovia dnes tvoria asi štvrtinu celkového počtu obyvateľov oblasti. Život tu je veľmi drsný. Miestni loviči veľrýb sa držia tradícií. Správnejšie, sú v nich geneticky mimoriadne pevne zakorenenedé. Spoločne

s mladšou dcérou sme v tejto osade prezíli počas minulého leta niekoľko krásnych dní. Napriek zlej povesti miestneho počasia sme mali šťastie na slnečné dni, až na malú výnimku, keď bolo daždivo a samozrejme, veterno.

Na Čukotke pri silnom vetre prší aj vodorovne. My sme sa na nejaký čas pred týmto hnušným počasím schovali v ambulancii miestnej pediatricky. Návštěvu zdravotného strediska sme v pôvodnom programme nemali. Ale keďže sme z lekárskeho prostredia (manželka je internistka a dcéra, ktorá bola so mnou na Čukotke, študuje medicínu) zaújimali sme sa, ako je na tomto konci sveta zabezpečená zdravotná starostlivosť. Vo svojej ambulancii nás privítala paní doktorka Sapija Turusbekovna Norusbeková. Meno je na miestne pomery netradičné.

Pani doktorka, vy ste z Čukotky?

Nie, pochádzam z Kirgizska. Doma som pracovala od roku 1981 ako pediatricka. Na severu krajinu v meste Talas. Na Čukotku som prišla v roku 2010.

Čo vás motivovalo vymeniť prostredie strednej Ázie za najvýchodnejšie územie Ruskej federácie?

Príznám sa, že významnú úlohu zohrala finančná otázka.

V Kirgizsku je mzda lekárov nemôžka nízka. Ale bol to aj taký sen, skúsiť pracovať niekde inde. Na internete som si pozerala ponuky. Zaujalo ma Lavrentijo, kde hľadali pediatra. Vôbec som nemala predstavu, kde to je. Zobrala som si mapu a hľadala Čukotku. Vôbec som neveredela, aké sú tu životné podmienky. Poslala som svoj životopis, zdviahl telefón a zavolaťa hlavnej lekárke do nemocnice s cieľom získať informácie. Ona mi hned povedala: priejedajte – pricestujte. Tak som sa zbalila a pricestovala. V tom čase som už mala deti dospelé, všetky žijú v Kirgizsku. Rozhodovanie bolo jednoduché. Odcestovala som spoločne s manželom. S diplomom získaným v roku 1981 v Sovietskom zväze som nemala žiadne problém. Nepotrebovala som žiadnu dodatočnú stáž. S manželom sme okamžite prijali ruské občanstvo.

Neruskí občania majú komplikovanú administratívnu.

Ako sa pracuje lekárovi na Čukotke?

Po príchode ma poslali pracovať do Neškanu na brehu Severného ľadového oceánu. Prezila som tam sedem rokov. Tam sa pracuje veľmi tažko! Začala som plánoval návrat domov. Hlavný lekár mi ponúkol ordináciu v Lorine. Povedal mi, že lekár končí, aby som to ešte skúšila tu. Tak som skúšila. V Lorine sa mi zapáčilo. Centrálna nemocnica je nedaleko. Samozrejme, aj tu sú v práci tažkosti.

Vaši pacienti sú deti alebo aj dospelí?

Tu len deti. Samozrejme, keď je kolega lekár na dovolenke, pomôžem aj s dospelými alebo s gynékologickými záležitostami. Jednoducho, keď je potrebné pomôcť,

Deti so záujmom sledujú vystúpenie starších. Tanec a spev opisujú konkrétny príbeh zo života Čukčov.

Stretnutie s kočíkujúcimi mamičkami nie je v uliciach Lorina nič mimoriadne.

Moderné trendy v detskej zábave nie sú neznáme ani na konci euroázijského kontinentu. Len sú obmedzené plochou, kde sa dajú vykonávať.

Čukčovia žijú tradičným rodinným spôsobom života.

tak pomôžem. V Kirgizsku som pred odchodom prešla kurzom rodinného lekára. Tento certifikát však v Rusku neplatí. Ak by som tu chcela pracovať v tejto špecializácii, musela by som si doplniť vzdelanie.

Budova ambulancií je moderná, kedy bola postavená?

Postavili ju v roku 2014 spoločne s budovou pre lekárov v Neškach. Sú tu dve ambulancie - detská a pre dospelých. Tiež laboratórium na základné krvné vyšetrenia, ako aj moču a cukru. Do tímu patrí školská setra a sestra pre školku.

Röntgen tu máte?

Máme malý aparát. Jedenkrát ročne sem prichádzajú z Lavrentija s mobilným röntgenom a urobia preventívne vyšetrenia. Väčšie zlomeniny vezieme priamo do Lavrentija. Ak je veľmi zlé počasie, vydú nám oproti. Sú dobré technicky vybavení aj na extrémne počasie. Používajú vezdechody (to je výraz pre pásové vozidlá, ktoré prejdú rovnako spoľahlivo rozmočenou tundrou, ako aj snehovou búrkou).

Navštievujete rodné Kirgizsko?

Každý rok počas dovolenky. Mám nárok na 56 dní. 28 dní normálnej dovolenky a 28 dní doplnkovej za prácu v severnom regióne Ruska.

Kto vás vtedy zastupuje?

Ak je k dispozícii lekár, pošľu ho sem na zástup. Ale najčastejšie ma zastúpi zdravotná sestra, ktorú doktor na diaľku usmerňuje. V Lavrentiji sú dva detski lekári a ti sa vzájomne zastupujú.

Na ulici sme videli vela deti...

Máte pravdu. U nás v Lorine máme väle deti. Ich počet sa blíži početu detí v Lavrentiji, kde je podstatne viac obyvateľov.

Pediatre sa stará o deti do kolko rokov?

Do 18. Do 16 rokov sú deti. Potom dva roky dorast. V osenných ich presúvame na ambulanciu dospelých. Staráme sa tu o ľahšie choroby. Čažsie a chirurgické prípady posielame do nemocnice v Lavrentiji. Tiež ak vieme, že by v rodinnom prostred-

dí nezabezpečili kvalitnú starostlivosť, odosielame pacientov do Lavrentija. Tam majú detský stacionár.

Už ste tu asi aj priviedli na svet nejaké diéta?

Nie, nie. Za dva roky, čo tu pôsobím, som tu ešte nerodila. Podľa stavu posielame budúce mamičky v 34. alebo v 35. týždni tehotenstva do nemocnice v Lavrentiji. Najneskôr v 36.-37. týždni. Tak 3 týždne pred pôrodom by budúce matky mali byť v nemocnici. Ak by bol náhly prípad, naložili by sme matku do auta a vyrázili do Lavrentija. Gynekológ z nemocnice by nám vyrážil oproti.

Aké extrémne situácie ste tu zažili?

Pri detoch žiadne. Iné je to u dospelých, tam bývajú mimoriadne udalosti – rôzne úrazy.

Je tu problém s alkoholizmom?

Neregistrujem to ako nejaký vážny problém. Ak sa tu niekto opije, je hned na očiach. Žije tu mälo ľudí, nestretia sa v dave. Je pravdom, že je tu menej pracovných príležitostí ako na materiku. Nie každý je polovník alebo rybár. Možno preto si vypijú. Situácia je však dnes určite lepšia ako v minulosti.

Miestni cestujú po Rusku a vďaka mobilu majú intenzívny kontakt s vonkajším svetom. To ich ovplyvňuje. Postavilo sa nové ihrisko, na ktorom stále niekto športuje. Za posledné dva roky sa zvýšil počet áut. Od roku 2010, keď som prišla na Čukotku, sa veľmi vela zmenilo. Najhoršie je, keď nie je čo robí. Potom sa pije. A nie je rozdiel medzi zimou a letom.

Materik alebo boľšaja zemja je v Rusku zaužívané pomenovanie pevniny používané obyvateľmi ostrovov, ale tiež pevniny, na ktorej sa nachádza civilizácia (miesta, kde žije hlavná časť obyvateľov Ruska). Je to synonymum, rozšírené vo vzdialých a nedostupných oblastiach krajiny, pre najbližšie miesta s dobре vybudovanou infraštruktúrou a zásobovaním.

Aká je najčastejšia príčina úmrtí u Čukcov?

Túto otázku som si už sama položila. Zamýšľala som sa nad od- povedou a robila si analýzu. Je tu

Centrálna nemocnica v hlavnom meste Čukotky Anadyre.

Kit = výbery už viac ako dve tisíce rokov neoddeliteľne patrí k životu a kultúre Čukcov a Eskymákov.

Vyskytuje sa tu rakovina?

Áno, hľavne pečene. 1 až 2 prípady do roka.

Ako je rodičmi vnímané očkovanie detí?

Čo sa týka očkovania, tak to je tu príse. Neexistuje niečo také ako „ja nechcem“ ako je tomu na materiku. Samozrejme, že aj tunajšie obyvateľstvo číta internet. Na ich pochybnosti mám jasné odpoved. Vaši rodičia boli očkovaní, vy ste boli očkovaní, prečo by ste neočkovali vaše deti. Áno, v mestách sú takí umní – mŕdri, ktorí nedávajú očkovať svoje deti.

Kto bude po vašom odchode do dôchodku ordinovať v Lorine?

Situácia je tu zložitá. To dokumentuje skutočnosť, že mňa, staršiu ženu, sem zobrať na prácu. Mladým lekárom sa sem nechce. Podmienky na severe majú svoje špecifika. Všeobecne práca a život sú tu ťažké. Napríklad, ak k nám príde zložitý pacient je to iné ako v centrálnych regiónoch. Majú tam nielen dostupne lepšie technické zázemie, ale môžu posielať chorých do špecializovaných ambulancií. Tam ordinuje neuroológ, tam sedí traumatológ. Tu musíte byť okultistom. Ste psychiater, aj nefrológ. Nemšočko – trošku chirurgom, podľa potreby zasújete čo treba. Tu je potrebný skúsený lekár. Ja sa nenašťažem. Spravím, čo je potrebné. Už mám 65 rokov a stále pracujem s radosťou, mám rada svoju prácu. Samozrejme, vek ma niekedy trochu obmedzuje. O rok – o dva sa možno pobreť oddychovať domov do Kirgizska. Nepredpokladám, že ma nahradia mladí, skôr to bude starší lekár a nemôže mať len finančnú motiváciu. Tam, na materiku, si myslia, že tu zarábam násobky mzdy vo veľkých mestách (smeje sa tejto predstave). Ja som spokojná s tým, čo mám.

S akou neobyčajnou diagnózou ste sa tu stretli?

A čo diabetes?

Na dôchodok sa vrátíte do Kirgizska?

Spoluautorka rozhovoru a autorka fotografií Alexandra Mária Viteková

Deti z Lorina sa pripravujú na vystúpenie na slávnosti osady - Dňa sela.

S akou neobyčajnou diagnózou ste sa tu stretli?

Väčšie rôznych diagnóz tu nie je. Najčastejšou chorobou je prechladnutie. Laryngítida, tracheítida, bronchítida, ale nie pneumónia. Veľmi výnimočne sa stretнем s ochorením obličiek. To je fakt. Neviem prečo.

A čo diabetes?

Áno, typ 2 noninzulindependentný, ale nie vela. Nikoho tu nemáme nastaveného na inzulín. Niektorí astma, ale málo. Obezita u detí nie je, ale u dospelých áno. Deti sú zdravé, maximálne prechladnuté. Až keď vyrastú a začnú piť, vtedy začínajú choroby. Občas sa vyskytne niečo so srdcom. Vrodené vady, ktoré sa operujú v Moskve a štát na to dáva peniaze. Preplati sa všetko, cesta aj operácia. Deti pošli najskôr do Anadyru, lekári z Anadyru nahlásia do systému a odborné pracoviská si tie deti rozdelia.